

A balkáni államok trükköznek

Interjú Konrád György íróval (2.)

[Pressburger Csaba](#)

[2011. szeptember 20., kedd](#)

Hétféle számunkban közöltük a Kossuth-díjas Konrád Györggyel készített beszélgetésünk első részét, amelyben az egyik legismertebb magyar író irodalmi hitvallásáról és a volt Jugoszláviához fűződő viszonyáról nyilatkozott. A folytatásban a Délkelet-Európát, Magyarországot és Szerbiát is érintő, politikai, társadalmi kérdések kerültek előtérbe. Az interjú a Nemzetközi PEN múlt heti belgrádi kongresszusán készült.

A kongresszus kezdetén létrejött a balkáni írók hálózata. A PEN-elnök ezt történelmi pillanatnak nevezte, amely „a megbékélés irányába tett lépés”. Az Ön írói, közírói szenzibilitása a közép-európai térségen túl a Balkánra is kiterjed. Miként látja a térség jövőjét?

– Vegyesen. Nem tud már ugyanolyan hülye lenni, mint volt a kilencvenes években, de még mindig vannak regressziós lehetőségei. Magyarország például most él át egy ilyen regressziót, pedig az ország kezdett egész értelmesen viselkedni a kilencvenes években, kezdtek egy jogállamot felépíteni, amit most lebontanak. Akkor nevezhetünk egy országot civilizáltnak – országot mondom, nem pedig államot –, ha benne a különféle állami jellegű hatalmak azon fáradoznak, hogy legyen egy, az egész társadalmat átfogó megállapodás az alapvető jogokról és kötelességekről. Hogy a jogállamnak azok az intézményei kiépüljenek, amelyeket nem

tudnak módosítani a periodikusan változó kormányok. Ha ez nincs meg, akkor valami zagyvaság van, amiből mindig diktatúra és gyűlölködés lesz. Ha nincs konszenzus, akkor az a része a politikai nemzetnek, amelyik kimarad a döntésekből, elégedetlen lesz, és valószínűleg el fogja törölni azokat a jogintézményeket, amelyekhez nem adta a hozzájárulását. Ennélfogva bölcsőbb dolog olyasmit kiépíteni, lassan, türelmesen, amiben konszenzust lehet teremteni, amit lehet aztán az iskolában is tanítani: tiszteletben tartandó és megsérthetetlen elveket.

Úgy gondolja, hogy Magyarország nem jutott el a jogállam kiépülésének pillanatáig?

– Közeledett ehhez a pillanathoz, de a 2010-es fordulattal elmozdult erről a pontról.

A balkáni országok meddig jutottak el ezen az úton?

– Trükköznek. Mind hazudik egy kicsit, azt állítják, hogy ezt meg azt csinálták, pedig nem csinálták. De nem akarom én a balkáni országokat sértegetni, csak hát lehet olvasni az újságban ezekről a trükkökről. Hozzáteszem, hogy én nem rajongok a nemzetközi politikai közösségnek a korábbi döntéssorozataiért sem Koszovóval kapcsolatban, mert nem tartom a nemzeti önrendelkezést az emberi jogoknál magasabb értékű elvnek. Attól még, hogy egy politikai közösség önmagát nemzetté nyilvánítja, a többieknek ezt nem kell minden további nélkül elfogadniuk, ha pedig kritikátlanul, feltételek nélkül elfogadják, akkor abból az lesz, hogy ott kell tartani igen sokáig a katonai erőket, és amikor ezek a katonai erők távoznak, akkor isten tudja, milyen kavarodás támad megint. A nemzetközi erők nem voltak elég bölcsék, elég körültekintőek, és nem látták, hogy az orruknál fogva vezeti őket egy iszlamista radikális gerillaszervezet, amely aztán Koszovóban felülkerekedett.

'99-ben a szerbiai NATO-bombázás idején az intervenció ellen foglalt állást, szembe helyezkedve egyes eszmetársaival, barátaival, többek között Heller Ágnessel, Eörsi Istvánnal, Kertész Imrével, akik inkább helyeselték a nemzetközi katonai beavatkozást. Bő egy évtized távlatából miként tekint erre a vitára?

– Tudom, hogy minden barátom hülyének tartott, de az ember ebben a korban már makacsul ragaszkodik az elveihez. Ma sem vonom vissza az akkori gondolataimat. Úgy éreztem, ennek az egész intervenciónak valahová máshová tekintő céljai vannak, az iszlám világban akar jó pontokat szerezni a Nyugat. Nem éreztem sem indokoltnak, sem jogosultnak, hogy Újvidéket bombázzák a NATO repülőgépei. Annak a NATO-nak a fegyveres ereje, amelybe Magyarország frissen lépett be, és erre büszke volt. Nem hiszem, hogy erre büszkék lehettek bármelyik ország politikusai, katonái. És végül is Miloševićet nem a NATO-bombázások lökték ki a helyéről, hanem Szerbia polgárai.

Nem járulhatott hozzá a bombázás az egy évvel későbbi rendszerváltáshoz?

– A bombázások alatt sokan összegyűltek a hidakon. Nem igazán tudja egy városi polgár felfogni, hogy mi lehet a magasabb értelem a városa bombázásában. A második világháború tapasztalataira visszagondolva, azokban a német városokban, amelyeket szinte teljesen leromboltak a bombák, nem támadt semmiféle fölkelés Hitler ellen, mert az indulatok egy leeső bomba esetén nem a városban, az országban uralkodó hatalom ellen fordulnak, hanem az ellen, aki a bombát dobta. Nem tartom jó politikai befolyásoló eszköznek a katonai beavatkozást. Semmiféle megnyugvást nem éreztem, amikor a rádióban hallgattam, hogy hány bevetésben támadták az országot, és láttam fényképeket arról, hogy az újvidéki hidaknak végük. Bár elismerem, technikai bravúrnak nem kicsiség, amikor egy bomba bemegy az

épületbe, kering a folyosókon, aztán a megfelelő szobában robban, és azt is tudom, hogy bizonyos értelemben ezeknek az eszközöknek a kipróbálása is cél volt, méghozzá „kollaterális” cél – ahogy ezt a szót akkoriban megtanulhattuk.

A NATO-beavatkozás deklarált célja mégsem az volt, hogy megdöntse Miloševićet, vagy hogy a szerb társadalmon belül változásokat indítson el. A bombázás hivatalosan azért kezdődött, mert saját állampolgárai ellen alkalmazott erőszakot a hatalom, és ezt a NATO-szövetségesek elfogadhatatlannak tartották.

– Beszéltem olyan emberekkel, akik Koszovóban hivatalos nemzetközi megfigyelők vagy újságírók voltak. Azt mesélték, hogy az albán gerillaszervezet tagjai bedobtak egy gránátot egy kocsmába, ahol szerb rendőrök tartózkodtak. Az áldozatul esett rendőrök társai ezen feldühödtek, kiderítették, honnan jöttek a gránátdobálók, és mentek abba a faluba, ahonnan persze menekültek az emberek, mert tudták, hogy bosszú következik. Bosszú bosszút követett, de a kiindulópont talán mégis ez a megfontolt gerillaszervezet volt.